

Nr 92.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tilläggs pension åt f. d. vaktmästaren vid pedagogiska biblioteket i Stockholm S. P. Romulus m. m.: given Stockholms slott den 17 februari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o—15:o hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. J. F. Almkvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Almkvist yttrar härefter:

1:o.

I samband med en av rektor vid Jakobs realskola i Stockholm under år 1919 gjord framställning om beredande av pension åt vaktmästaren vid läroverket Sven Petter Romulus hemställde styrelsen för pedagogiska biblioteket i Stockholm om beredande av pension åt Romulus jämväl i hans egenskap av vaktmästare vid nämnda bibliotek.

Tilläggs-
pension åt
f. d. vakt-
mästaren vid
pedagogiska
biblioteket
i Stockholm
S. P. Ro-
mulus.

Enligt ett av dåvarande föreståndaren för detta bibliotek, f. d. läroverksrådet Lagerstedt utfärdat intyg hade Romulus alltsedan biblioteket 1884 grundades oavbrutet tjänstgjort som vaktmästare vid detsamma, och hade Romulus under denna tjänstgöring alltjämt ådagalagt utmärkt nit, aldrig svikande plikttröhet och omtanke samt synnerligen framstående duglighet. Lagerstedt ansåge honom härigenom hava varit biblioteket till mycket avsevärt gagn.

Statskontoret avgav utlåtande över sistberörda framställning den 11 november 1919 och anförde därvid bland annat följande:

Huruvida Romulus kunde anses böra beredas någon pensionsförmån i anledning av hans anställning såsom vaktmästare jämväl vid pedagogiska biblioteket syntes statskontoret synnerligen tvivelaktigt. Det torde förekomma, att vaktmästare vid centralt ämbetsverk åtog sig tjänstgöring om eftermiddagarna i en statsinstitution, såsom riksbiblioteket, liksom det vore ganska vanligt, att sådan vaktmästare på kvällarna gjorde tjänst vid någon statsunderstödd institution, exempelvis kungl. teatern; men detta förhållande hade aldrig ansetts böra för sådan vaktmästare föranleda någon förhöjd pension. Där såsom i dessa fall en ren bisyssla måste anses föreligga, kunde det enligt statskontorets mening leda till betänkliga konsekvenser att därå grunda någon rätt till pension.

Dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet fann sig i proposition (nr 185) till 1920 års riksdag, i vilken proposition framställning gjordes om beviljande av pension åt Romulus för hans tjänstgöring vid Jakobs realskola, på grund av vad statskontoret sålunda anfört icke kunna understödja den av pedagogiska bibliotekets styrelse gjorda framställningen.

Nu har *styrelsen för pedagogiska biblioteket* i skrivelse den 10 oktober 1927 — med förmälan att Romulus, som vore född den 6 februari 1854, med utgången av september 1927 avgått från sin tjänst som vaktmästare vid nämnda institution — hemställt, att Kungl. Maj:t ville göra framställning hos riksdagen om pension å 200 kronor årligen åt Romulus eller om beviljande av en gratifikation åt honom av 600 kronor.

Såsom stöd för sin framställning har styrelsen, efter att hava erinrat om frågans behandling inför 1920 års riksdag, anfört huvudsakligen följande:

Utan att vilja bestrida, att de av statskontoret anförda betänkligheterna kunna principiellt vara berättigade, anser sig styrelsen emellertid böra framhålla, att förevarande fall synes styrelsen vara av den beskaffenhet, att en tillämpning på detsamma av den angivna principiella uppfattningen ter sig ganska obillig. Romulus' synnerligen långvariga tjänstgöring vid pedagogiska biblioteket i förening med det trogna, omtänksamma arbete han som institutionens enda vaktmästare allt ifrån dess tillkomst utfört, torde giva vid handen, att här knappast är fråga om en gärning, vilken kan karaktäriseras såsom »en ren bisyssla», låt vara att densamma under större delen av tjänstetiden utförts vid sidan av annan innehavd tjänstebefattning. Vad

vidkommer de förpliktelser, som i detta fall må anses åligga det allmänna, torde skälig hänsyn böra tagas därtill, att pedagogiska biblioteket, ensamt i sitt slag i vårt land, under många år med statsbidrag fyllt en erkänt samhällsgagnande uppgift, och att institutionen sedan 1918 är offentlig stiftelse med styrelse och revisorer, utsedda av skolöverstyrelsen. Med avseende å pensionsbeloppets storlek anser sig styrelsen böra föreslå 200 kronor, som i varje fall icke torde kunna anses för mycket, då Romulus' lön under senare år i allmänhet belöpt sig till omkring 400 kronor. Skulle betänkligheter fortfarande yppa sig mot beviljande av pension, vågar styrelsen sekundärt ifrågasätta, att en gratifikation å förslagsvis 600 kronor åt honom beviljas.

I ärendet hava utlåtanden avgivits den 17 oktober 1927 av skolöverstyrelsen och den 9 november 1927 av statskontoret. *Skolöverstyrelsen* har därvid hemställt om proposition till riksdagen i enlighet med styrelsens för pedagogiska biblioteket framställning. *Statskontoret* har anfört följande:

Statskontoret får erinra om vad ämbetsverket anförde i underdånigt utlåtande den 11 november 1919 i fråga om då föreliggande förslag därom, att i sammanhang med utverkande åt Romulus av pension vid avgången från hans befattning såsom vaktmästare vid Jakobs realskola i Stockholm pension måtte beredas honom jämväl i hans egenskap av vaktmästare vid pedagogiska biblioteket i Stockholm. Såsom framgår av propositionen nr 185 till 1920 års riksdag och samma riksdags skrivelse nr 341 föranledde berörda förslag allenast till att pension å 700 kronor beviljades Romulus att utgå efter avgången från anställningen vid nämnda läroverk. Härutöver åtnjuter han fasta tillägg till pensionen med tillhoppa 416 kronor, så att pensionsförmånen i sin helhet, oberäknat dyrtidstillägg, uppgår till 1,116 kronor för år räknat.

Såsom vaktmästare vid pedagogiska biblioteket har Romulus emellertid kvarstått intill utgången av september 1927 och därvid fortfarande åtnjuter en avlöning av »omkring 400 kronor». Med hänsyn härtill och ehuru statskontoret för sin del fortfarande hyser vissa betänkligheter mot att bereda pension för en befattning av nu ifrågavarande beskaffenhet, vill statskontoret icke motsätta sig att pension till belopp av 200 kronor för år räknat utverkas åt Romulus att från allmänna indragningsstaten utgå från och med den 1 oktober 1927 under hans återstående livstid.

De principiella betänkligheter mot beviljande av pension åt Romulus i hans egenskap av vaktmästare vid pedagogiska biblioteket, som dåvarande departementschefen framförde i ovannämnda proposition till 1920 års riksdag, måste jag i viss mån dela. Sysslans beskaffenhet av bisyssla är ett argument, som alltjämt kvarstår, och konsekvenserna av att i sådant fall bereda pension kunna synas betänkliga.

Jag är emellertid av den uppfattningen, att betänkligheterna i detta fall böra vika. Andra hänsyn synas mig starkare. Romulus, som nu uppnått 74 års ålder, har oavbrutet sedan pedagogiska bibliotekets grundande 1884 till och med september 1927, alltså under en tid av icke mindre än 43 år, med oförminskat nit fullgjort ett väl vitsordat arbete i bibliotekets tjänst

Departementschefen.

och därigenom varit biblioteket till mycket avsevärt gagn. En så långvarig och förtjänstfull tjänstgöring vid en institution av offentlig natur bör enligt min mening, även om den till största delen kunnat fullgöras vid sidan om annan ordinarie tjänst, icke lämnas obelönad.

Sedan Romulus, efter att av 1920 års riksdag hava erhållit en pension av 700 kronor för år såsom vaktmästare vid Jakobs realskola, avgått från denna tjänst, har han i nära 7 år fortsatt sitt arbete vid pedagogiska biblioteket. I sammanlagt över 50 år har han tjänat vid de båda institutionerna. Under sådana förhållanden finner jag det icke obilligt, att han erhåller det relativt obetydliga tillskott i den pension han redan innehar, som det av bibliotekets styrelse föreslagna beloppet utgör.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att f. d. vaktmästaren vid pedagogiska biblioteket i Stockholm Sven Petter Romulus må från och med den 1 oktober 1927 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension av 200 kronor.

2:o.

Pension åt
nattvakten
vid national-
museum
C. L. Wedin.

I nationalmusei tjänst äro för närvarande anställda åtta nattvakter. Med hänsyn till vissa ändrade förhållanden, vilka betingades av den nya polislagens ikraftträdande, blevo samtliga dessa nattvakter genom beslut av överintendenten uppsagda från sina anställningar med utgången av år 1927.

Med anledning härav ingåvo fyra av dessa nattvakter, bland dem nattvakten Carl Leonard Wedin, ansökningar om erhållande av pension, beräknad efter den tid de varit anställda i museets tjänst. Med utlåtande av den 5 oktober 1927 överlämnade museichefen dessa ansökningar till Kungl. Maj:t, varvid museichefen tillstyrkte bifall till desamma.

De övriga fyra nattvakterna anförde emellertid hos Kungl. Maj:t besvär över museichefens nyssnämnda beslut och anhöllo, att Kungl. Maj:t måtte, med ogillande av beslutet, återförvisa ärendet till ny behandling, som för dem vore av mindre ofördelaktig art, eller eljest bereda dem någon gottgörelse för den skada, som genom uppsägningen tillfogades dem.

Sedermera meddelade museichefen i skrivelse till chefen för ecklesiastikdepartementet, att han på förekommen anledning återtagit uppsägningarna av museets nattvakter; och i anledning härav förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1927 Sig finna de sistnämnda fyra nattvakternas framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Samtliga nattvakter kvarstå alltså i tjänst.

Vad angår de fyra nattvakter, vilka begärt att erhålla pension, har jag inhämtat, att endast en av dem, nämligen Wedin, numera fullföljer sin ansökning därom.

I fråga om dessa nattvakters framställningar och särskilt beträffande Wedin anför *överintendenten* i sin ovannämnda skrivelse av den 5 oktober 1927 bland annat följande:

Sådan pension, varom nu är fråga, har redan vid ett tidigare tillfälle av riksdagen beviljats en av museets nattvakter nämligen förste nattvakten P. E. Andersson, vilken av 1926 års riksdag för sin nattvaktstjänst erhöll en tilläggspension till den han redan tidigare uppbar på grund av att han innehaft ordinarie befattning i statens tjänst.

Några av de sökande ha åberopat de med anledning av indragningarna av tjänster vid krigsmakten utfärdade bestämmelserna (S. F. S. 1926 nr 10—12). Dessa äro naturligen ej direkt tillämpliga, då det här ej gäller personal i krigsmaktens tjänst. Men den omständigheten att det gäller avskedanden företagna till följd av en omorganisation gör förhållandena i tillämpliga delar analog. Det synes mig dock tvivelaktigt om den av sökandena föreslagna grupp I skulle vara närmast jämförlig. Vid prövning av här föreliggande ansökningar synes mig även hänsyn böra tagas till att pensionsåldern för polispersonal är 55 år, vilken ålder redan av tre bland de sökande överskridits.

Jag övergår nu till ansökningarna var för sig, varvid jag vill framhålla att samtliga sökande med plikttrohet uppfyllt sina tjänstligganden. Förste nattvakten Carl Leonard Wedin är född den 4 maj 1860 och har sålunda redan fyllt 67 år. Han antogs till nattvakt vid museet den 22 augusti 1900 och har sedan dess utan längre avbrott tjänstgjort såsom sådan. Tjänstgöringen har för honom liksom också för de andra nattvakterna omfattat 4 timmar under vardera av tre på varandra följande dygn. Var fjärde natt har varit tjänstefri. Wedin utnämndes till förste nattvakt från den 1 september 1926.

Vid sidan av sin tjänst vid museet är Wedin anställd i urfirman Gyllenberg och Rosengren, Stockholm, såsom packkarl och förtullare. Wedin åtnjuter icke pension på grund av annan anställning i statens eller kommunens tjänst och har icke åtnjutit sådan tjänstledighet, som därest han varit ordinarie, skulle ha menligt inverkat på hans rätt till pension.

Statskontoret har den 2 december 1927 avgivit utlåtande i ärendet och därvid, beträffande Wedin, anfört följande:

Till stöd för ifrågavarande framställning har åberopats vad som i sammanhang med 1925 års riksdags beslut rörande den nya försvarsorganisationen beviljades i förtidspensioner och avskedsersättningar åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen på sätt närmare framgår av kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10). Därvid bör emellertid bemärkas, att för erhållande av förtidspension uppställts såsom förutsättningar, att vederbörande uppnått en ålder av minst 50 år och kan räkna minst 15 år i statstjänst. Dessa förutsättningar uppfyllas av Wedin. Vidare är det i nämnda kungörelse fråga om löntagare, vilka i den anställning, som de förlora, hava sitt enda levebröd. Av handlingarna framgår, att Wedin vid sidan om sin tjänst vid nationalmuseum innehar annan anställning. Han åtnjuter i årsavlöning från museet 1,330 kronor, å vilken avlöning under nuvarande förhållanden åtnjutes dyrtidstillägg enligt de gynnsammare av de grunder, som för sådant tillägg åt befattningshavare i statens tjänst äro

gällande. Med hänsyn till nu berörda omständigheter vill det förefalla statskontoret i viss mån tveksamt, huruvida någon förtidspension eller någon avskedsersättning bör i förevarande fall ifrågakomma.

I betraktande av Wedins framskridna ålder och långa tjänstetid vid museets nattbevakning vill statskontoret dock icke motsätta sig att åt honom beredes en mindre pension, förslagsvis till belopp av 720 kronor, att från allmänna indragningsstaten till honom utgå under återstående livstiden efter det han lämnat sin anställning vid nattbevakningen av nationalmuseum.

Departementschefen.

Såsom framgår av den nu lämnade redogörelsen, har i ärendet gjorts gällande att föreskrifterna i kungörelsen den 15 januari 1926, nr 10, angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen borde kunna analogt tillämpas även i nu förevarande fall. Utan att vilja närmare ingå på frågan, huruvida och i vad mån bestämmelserna i nämnda kungörelse böra analogivis tillämpas även inom den civila statsförvaltningen finner jag, att med hänsyn till Wedins långvariga och väl vitsordade tjänstgöring samt hans framskridna levnadsålder starka billighetsskäl tala för att en mindre pension beredes honom, då han lämnar sin anställning såsom nattvakt vid nationalmuseet. Jag ansluter mig till statskontorets förslag, att pensionen bör bestämmas till 720 kronor för år.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att nattvakten vid nationalmuseum Carl Leonard Wedin må från allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 720 kronor att till honom utgå från och med månaden näst efter den, varunder han erhållit avsked från sin anställning vid museet.

3:o.

Pension åt ritterskan vid naturhistoriska riksmuseet Lovisa Teresia Ekblom.

I skrivelse till vetenskapsakademien den 8 september 1927 hava föreståndarna för naturhistoriska riksmuseets respektive entomologiska, paleobotaniska och botaniska avdelningar, professorerna Y. Sjöstedt, T. G. Halle och G. Samuelsson anhållit, att vetenskapsakademien ville hos Kungl. Maj:t göra framställning om en årlig pension av 1,824 kronor, att utgå från och med budgetåret 1928—1929, åt ritterskan vid riksmuseet, fru Lovisa Teresia Ekblom, född Jansson.

Till stöd för sin framställning hava avdelningsföreståndarna anfört följande:

Fru Ekblom anställdes som ritare vid naturhistoriska riksmuseet år 1894. Särskilt under den första tiden utförde fru Ekblom stundom därjämte arbete vid Bergianska trädgården, vars föreståndare till år 1904 samtidigt var intendent vid riksmuseets botaniska avdelning. Fru Ekblom verkade som ritare vid flera av museets avdelningar, med avlöning från var och en av dessa, och åtnjöt till följd härav icke fast årlig lön utan ersättning enligt räkning för utfört arbete. Först en tid efter museets omorganisation erhöll hon år 1920 fast årligt arvode. Trots denna av museets organisation be-

tingade mindre fasta anställningsform under äldre tid står det fast, att fru Ekblom, bortsett från tillfälligt arbete på annat håll — även detta i det allmänna och vetenskapens tjänst — större delen av sitt liv eller närmare 34 år oavbrutet verkat vid naturhistoriska riksmuseet. Framförallt har fru Ekblom varit sysselsatt med ritning av illustrationer för avhandlingar rörande museets samlingar, så t. ex. förtjänar att nämnas, att hon under sin anställningstid utförde alla utbildningar för professor A. G. Nathorsts uppmärksammade monografier och att hennes arbete rönt stort erkännande även utomlands. Hennes verksamhet i museets tjänst har varit synnerligen krävande och ansträngande; till ej ringa del har den bestått i för ögonen särskilt påkostande ritning efter mikroskop. Det är därför icke förvånansvärt att fru Ekblom, som den 27 maj 1927 fyllde 60 år, nu lider av bland annat nedsatt synförmåga och enligt bifogat läkarintyg är oförmögen till mera ihållande arbete, särskilt sådant som anstränger ögonen.

Med hänsyn till såväl fru Ekbloms långa och förtjänstfulla verksamhet i naturhistoriska riksmuseets tjänst som särskilt att den nedsättning av arbetsförmågan, som nu drabbat henne, utan tvivel är en följd av arten av hennes arbete vid museet, synes det rimligt att fru Ekblom av statsmakterna tillerkännes skälig pension. Om nu föreliggande förslag till pensionslag för icke ordinarie befattningshavare blir antaget, skulle fru Ekblom vid 63 eller eventuellt 64 års ålder komma att bli berättigad till pension. Ehuru hon vid den tid, då denna vår framställning kan väntas bli föremål för slutligt avgörande, blott kommer att ha uppnått omkring 61 år, torde med hänsyn till fru Ekbloms nedsatta arbetsförmåga hennes pensionering icke böra längre uppskjutas. För att erhålla en grund för beräkningen av en eventuell pensions storlek torde det vara lämpligt att utgå från ovannämnda förslag till pensionslag för icke ordinarie befattningshavare. De särskilt behjärtansvärda omständigheter, som ovan blivit anförda, synas oss tillfullo motivera, att fru Ekblom tillerkännes en pension motsvarande den, som i detta förslag föreslås för den lönegrad bland extra ordinarie, vilken närmast motsvarar hennes löneställning. Med hänsyn till fru Ekbloms löneställning (årsavlönning 2,875 kronor, förutom dyrtidstillägg) och till att hon på grund av den säregna anställningsformen icke kommit i åtnjutande av något ålderstillägg — vilket eljest skulle ha varit synnerligen väl motiverat — synes pensionen rimligen böra beräknas enligt lönegrad 9, i vilket fall den enligt nyssnämnda förslag borde utgå med 1,824 kronor.

Med åberopande av den motivering, som innehålles i nämnda framställning, har *vetenskapsakademien* i skrivelse den 12 oktober 1927 hemställt om beredande från och med budgetåret 1928—1929 av en årlig pension å 1,824 kronor åt Lovisa Teresia Ekblom. Vid vetenskapsakademiens hemställan äro fogade dels ett åldersbetyg, utvisande att Lovisa Teresia Ekblom är född den 27 maj 1867 och änka, dels ett läkarbetyg, av vilket framgår, att hon lider av allmän svaghet och oregelbunden hjärtverksamhet samt svaga ögon och avsevärt nedsatt synskärpa, i följd varav hon vore oförmögen till mera ihållande arbete, särskilt då detta anstränger ögonen.

I ärendet har *statskontoret* den 5 november 1927 avgivit utlåtande och därvid anført följande:

Statskontoret anser goda skäl föreligga för utverkande av någon pension

åt fru Ekblom, när hon efter långvarigt arbete vid naturhistoriska museet inom kort nödgas på grund av framskriden ålder och sjuklighet lämna sin anställning därstädes.

Det föreslagna pensionsbeloppet torde emellertid vara för högt. En ordinarie kvinnlig befattningshavare med ungefär samma slutlön å G-ort, som nu tillkommer fru Ekblom, d. v. s. kvinnlig befattningshavare i lönegraden B 4, bekommer i pension högst 1,476 kronor. Enligt statskontorets mening bör beloppet i detta fall bestämmas till 1,404 kronor, motsvarande vad som högst skulle kunna tillkomma kvinnlig befattningshavare i samma löneställning som fru Ekblom enligt det i ärendet åberopade författningsförslaget.

Departement-
schefen.

I likhet med myndigheterna finner jag goda skäl föreligga för beviljande av pension åt fru Lovisa Teresia Ekblom. Hennes över 30-åriga, väl vitsordade tjänstgöring av krävande och ansträngande art i naturhistoriska riksmuseets tjänst synes mig framför allt tala härför. Jag finner emellertid liksom statskontoret, att pensionen icke bör sättas högre än 1,404 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ritterskan vid naturhistoriska riksmuseet fru Lovisa Teresia Ekblom, född Jansson, må från och med månaden näst efter den, varunder hon kommer att avgå från sin befattning vid museet, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension från allmänna indragningsstaten av 1,404 kronor.

4:o.

Pension åt
extra biträ-
det vid dom-
kapitlet i
Göteborg
Anna Amalia
Norlund.

I skrivelse den 16 november 1927 har *domkapitlet i Göteborg* anhållit, att Kungl. Maj:t måtte avlåta proposition till 1928 års riksdag för beredande av pension åt extra biträdet hos domkapitlet Anna Amalia Norlund från och med den 1 juli 1928.

Enligt skrivelsen bifogat åldersbetyg är Anna Amalia Norlund född den 15 december 1860. Domkapitlet meddelar, att hon tjänstgjort såsom extra biträde hos domkapitlet från och med den 1 november 1902 och därunder med utmärkt nit och utmärkt skicklighet fullgjort samtliga henne förelagda arbetsuppgifter, vilka till större delen varit av mera kvalificerad art än som vanligen fordras av ett skrivbiträde, samt att hon från och med den 1 januari 1923 uppburit ett årligt arvode av 1,800 kronor och därjämte från och med den 1 juli 1927 ett årligt lönetillägg å 380 kronor, vartill komme å beloppen belöpande dyrtidstillägg. Domkapitlet förordar på det varmaste Anna Amalia Norlund till erhållande av pension.

Statskontoret har den 23 november 1927 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Goda skäl synas föreligga för beredande av någon pension av statsmedel åt Anna Amalia Norlund, när hon vid framskriden ålder och efter långvarig tjänstetid inom kort ämnar lämna sin befattning. Vad pensionsbeloppet beträffar må erinras att extra biträdet vid domkapitlet i Härnösand

Anna Blomberg, som hade en tjänstetid av 24 år och en årsavlöning av 1,800 kronor, enligt 1926 års riksdags beslut i anledning av propositionen nr 86 erhöll en pension av 1,044 kronor för år räknat. Då biträdet Norlund kan räkna en tjänstetid av 25 år och åtnjuter en avlöning av 2,180 kronor för år, synes pensionsbeloppet i detta fall böra utgöra 1,320 kronor för år.

Anna Amalia Norlunds långa och väl vitsordade tjänstgöring synes mig väl motivera, att pension beredes henne. Jag vill därför understödja domkapitlets av statskontoret tillstyrkta framställning. I fråga om beloppet av ifrågavarande pension, vilken torde böra utgå från allmänna indragningsstaten, har jag intet att erinra mot vad statskontoret därutinnan föreslagit. Enär jag anser mig kunna utgå från att Anna Amalia Norlund av domkapitlet beviljas entledigande från sin befattning med utgången av juni 1928, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen med-

Departement-
schefen.

att extra biträdet vid domkapitlet i Göteborg Anna Amalia Norlund må från och med den 1 juli 1928 under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 1,320 kronor.

5:o.

I skrivelse den 27 oktober 1927 har akademien för de fria konsterna hemställt, att Kungl. Maj:t ville avlåta proposition till 1928 års riksdag om en årlig pension av 1,000 kronor åt förre sekreteraren hos skandinaviska konstnärsföreningen i Rom, arkitekten Sven Kristenson.

Understöd åt
förre sekre-
tären hos
skandinaviska
konst-
närsförening-
en i Rom S.
Kristenson.

Till stöd för denna sin framställning har akademien anfört i huvudsak följande:

Kristenson är född 1858 och således nu i det närmaste 70 år. Han kallades år 1887 till sekreterare i skandinaviska föreningen för konstnärer och vetenskapsidkare i Rom och innehade denna befattning till och med utgången av år 1926, således i 40 år. Under en stor del av denna tid uppbär han som arvode endast förmånen av fri bostad. Den kontanta lön, som senare tillerkändes honom, utgjorde under en lång följd av år endast 50 lire i månaden. Den höjdes för 3 à 4 år sedan till 300 lire i månaden. Naturaförmånerna — bostad, lyse och värme — uppskattades i november 1926 till 125 lire i månaden. Kristensons avlöning utgjorde alltså vid denna tid tillsammans 425 lire i månaden eller 5,000 lire (= 816 kronor) om året, en i sanning blygsam ersättning för skyldigheten att ansvara för föreningens ägodelar, sköta dess räkenskaper och handhava dess bibliotek samt dessutom stå så gott som ständigt till förfogande för råd och upplysningar. När Kristenson lämnade sin befattning i föreningens tjänst, kunde denna icke av sina tillgångar tillförsäkra honom någon pension. Han tillerkändes endast rätt att uppbära sin lön under ett halvår samt dessutom en gratifikation av 12,000 lire för att sätta honom i stånd att ordna sin nya tillvaro.

Det arbete såsom biträde åt italienska arkitekter och arkeologer samt andra tillfälliga uppdrag, som utfyllt Kristensons tid utöver hans verksamhet i skandinaviska föreningens tjänst, har ej heller lämnat honom en behållning, som kan trygga hans ålderdom. Ärvd förmögenhet besitter han ej.

Ett oförvitligt liv, till stor del ägnat åt ett tjänande, som indirekt säkerligen haft sin betydelse för svensk konst och svensk forskning, en livslång, fosterländsk gärning i tyst hängivenhet är förvisso värd annan avslutning och lön än oro och bekymmer för dagligt bröd. För akademien, som på flerfaldigt sätt och ej minst genom sina stipendiater fått talrika vittnesbörd om det stöd, de svenska konstnärerna haft av denna svenska utpost, har det därför varit en bjudande plikt att söka bereda den gamle Romasvensken ett ekonomiskt bistånd under hans återstående år och därmed även ett offentligt erkännande av hans gagnande verksamhet.

Vid akademiens framställning äro, förutom åldersbetyg utvisande att Kristenson är född den 3 februari 1858, fogade åtskilliga intyg om hans verksamhet.

Svenska beskickningen i Rom intygar, att Kristenson under sin verksamhet varit konstnärsföreningen och resande landsmän till stor nytta, då han ägde ingående kännedom om Italien, dess språk och seder.

Föreståndaren för svenska institutet i Rom, professor A. Boëthius skriver:

Jag ber härmed, att i min egenskap av skandinaviska föreningens i Rom förman få foga det livligaste tillstyrkande till kungl. akademiens för de fria konsterna hemställan om pension åt föreningens mångåriga sekreterare, arkitekten Sven Kristenson. Bland föreningens nuvarande och äldre medlemmar torde ej finnas mer än en mening därom, nämligen att denna pension skulle vara i allra högsta grad väl förtjänt. Herr Kristenson har under den långa tid, han varit föreningens sekreterare, med omsorg, insikt, omtanke och aldrig svikande intresse bistått konstnärer och studerande i Rom med råd, hänvisningar, anskaffning av rum, atelier och dylikt. Hans verksamhet därvidlag har haft stor betydelse för nordiska studier i Rom. Att föreningen till och med under krigsåren kunnat fylla sin viktiga uppgift som stöd och samlingspunkt för studerande och konstnärer, är i hög grad hr Kristensons verk, och honom tillkommer helt förtjänsten av, att föreningen genom noggrann hushållning kunnat samla en för dess lugna bestånd nödvändig reservfond.

Då det genom hr Kristensons ålder och hälsa blivit nödvändigt, att han lämnat sin ställning som föreningens sekreterare, står det klart för alla, att det blir mycket svårt, ja knappast möjligt att finna någon, som på samma sätt som hr Kristenson helt kan ägna sig åt sina studerande landsmäns intressen i Rom. Jag kan intyga, att tanken att hr Kristensons långa och värdefulla tjänst belönas med en pension inom föreningen skall väcka samma odelade tillfredsställelse som de förslag om tyvärr helt ringa förmåner, vilka skandinaviska föreningens styrelse kunde framställa vid hr Kristensons avgång.

Konstnären Anshelm Schultzberg, vilken var Sveriges generalkommissarie vid jubileumskonstutställningen i Rom 1911, intygar:

Bland den mängd svenskar, som under de senare trettio-fyrtio-tal åren besökt Rom, talas i dessa dagar ganska allmänt om en person, till vilken

tacksamhet riktas för uppoffrande, oegennyttigt tillmötesgående och intresse för resande svenskers trevnad under Rom-vistelsen. Denna person är arkitekten-ärkeologen Sven Kristenson, sedan många år sekreterare i Circolo Scandivano i Rom.

Arkitekt Kristenson har nu uppnått en ålder, då han icke mer kan med kraft och samma sinnenas spänstighet som förr stå resande landsmän till tjänst, men det oaktat gör han allt vad i hans förmåga står för att, sin älskvärda vana trogen, vägleda landsmän.

För att bereda honom ett ekonomiskt, av behovet synnerligen för honom viktigt stöd, föreslås ett utanordnande av kronor 1,000 per år. I detta förslag ber undertecknad, som vid flerfaldiga tillfällen kunnat sätta mig in i och bedöma Kristensons gärning, att på det allra varmaste få uttala mitt tillstyrkande.

I mitt tillstyrkande må såsom motivering andragas de erfarenheter jag gjorde beträffande arkitekt Kristensons värdefulla tjänstaktighet, då jag år 1911 hade äran att på officiellt uppdrag vara Sveriges generalkommisarie vid den stora jubileumskonstutställningen i Rom. Såväl under förarbetena som ock under utställningstiden och efteråt var Kristenson till stor nytta. Hemmastadd med förhållanden, firmor och människor i Rom samt verksam både som rådgivare och förmedlare av uppgörelser, var han en kraft av värde för utställningsarbetet. Jag kunde härunder aldrig spåra det minsta egoistiska eller fordrande drag, utan det var ett välvilligt erbjudande som bottnade i intresse för det bästa för Sveriges räkning. En man med så mångårig vistelse utom sitt hemlands gränser, men så varmt fosterländskt kännande är värd ett erkännandets tecken från sin nation, och — kan mitt uttalande här vara av någon betydelse till hans förmån, skulle det innerligen glädja mig, ty Sven Kristenson är, om någon, väl värd det årsanslag, varom fråga är.

Vidare har ett stort antal enskilda svenska vetenskapsmän, konstnärer, lärde m. fl., vilka under längre eller kortare tid vistats i Rom och därunder haft tillfälle att taga kännedom om Kristensons verksamhet som skandinaviska föreningens sekreterare, i intyg, fogade vid akademiens framställning, vitsordat hans beredvilliga hjälpsamhet mot resande landsmän, vilka i stor utsträckning kunnat draga fördel av hans ingående kännedom om Rom och italienska förhållanden, samt på det livligaste instämt i akademiens förslag om ett offentligt erkännande åt Kristensons gagnande gärning i form av ett årligt understöd under hans återstående livstid.

I ärendet har *statskontoret* den 6 december 1927 avgivit utlåtande och därvid anfört följande:

Då arkitekten Kristenson icke varit anställd i statens tjänst, måste statskontoret såväl ur principiell synpunkt som med hänsyn till konsekvenserna hysa betänkligheter mot att av statsmedel bereda honom pension. Liksom avlöningen till honom såsom befattningshavare hos skandinaviska föreningen för konstnärer och vetenskapsidkare i Rom utgått av föreningens medel, måste det också anses vara föreningens ensak att sörja för honom på hans ålderdom. Det uppgives emellertid, att föreningen vid hans avgång icke kunde av sina tillgångar tillförsäkra honom någon pension utan allenast tillerkänna honom ett halvt års lön jämte en gratifikation för att sätta

honom i stånd att ordna sin nya tillvaro. Även om härigenom får anses styrkt ej mindre att Kristenson är i behov av understöd för sin existens än även att föreningen icke mäktar bekosta detta understöd, så synes det dock icke vara uteslutet, att föreningen kan bidra till hans pensionering. Vid sådant förhållande och ehuru statskontoret skulle vara mest benäget att tillstyrka, att förevarande framställning icke måtte till någon åtgärd föranleda, vill statskontoret dock icke motsätta sig, att en årlig pension å 492 kronor utverkas att från allmänna indragningsstaten utgå under Kristensons återstående livstid från ingången av år 1928, under villkor att minst ett lika stort understöd under samma tid lämnas Kristenson av skandinaviska föreningen i Rom och med iakttagande tillika att å det av statsmedel utgående understödet icke må åtnjutas någon som helst tilläggförmån.

Departement-
schefen.

På de skäl statskontoret anfört kan jag mycket väl förstå, att ämbetsverket hyst betänkligheter mot att understödja den gjorda framställningen om en årlig pension av statsmedel för arkitekten Kristenson. Å andra sidan kan jag dock icke undgå att finna, att Kristenson såsom sekreterare hos skandinaviska konstnärsföreningen i Rom under många år utfört ett mycket förtjänstfullt arbete av stor betydelse och gagn för de många svenskar, som under hans långa verksamhetstid vistats i Rom under längre eller kortare tider. Han har därigenom i stort sett berövats tillfälle till annat och mera inkomstbringande förvärvsarbete. Med hänsyn till denna Kristensons verksamhet, som torde kunna anses som ett arbete i det allmännas tjänst, och då skandinaviska föreningen icke ser sig i stånd att bereda honom en ekonomiskt bekymmerfri ålderdom, finner jag billighetsskäl tala för att Kristenson för sin återstående livstid av statsmedel erhåller ett årligt mindre understöd. Jag anser mig därför kunna tillstyrka att framställning i sådant syfte göres hos riksdagen.

I fråga om storleken av nämnda understöd samt villkoren för dess utgående vill jag ansluta mig till statskontorets förslag. Jag förordar följaktligen att hos riksdagen äskas ett årligt understöd av 492 kronor, att utgå under förut-sättning, att skandinaviska föreningen i Rom tillskjuter ett lika stort belopp. Understödet torde böra från och med år 1928 tillkomma Kristenson under hans återstående livstid.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att åt förre sekreteraren hos skandinaviska konstnärsföreningen i Rom, arkitekten Sven Kristenson må från och med ingången av år 1928 under hans återstående livstid från allmänna indragningsstaten utgå ett årligt understöd av 492 kronor, under villkor att minst ett lika stort belopp under samma tid lämnas Kristenson av skandinaviska föreningen i Rom och med iakttagande tillika, att å det av statsmedel utgående understödet icke må åtnjutas någon tilläggförmån.

6:o.

I en till ecklesiastikdepartementet den 10 november 1927 inkommen skrivelse har professor emeritus vid universitetet i Uppsala Axel Hamberg anhållit, att han, som den 17 januari 1928 komme att uppnå 65 års ålder, måtte från och med månaden näst efter den, varunder han komme att avgå från sin tjänst, erhålla samma pension, som enligt gällande författningar tillkomme avgående professor med tjugofem års anställning i statens tjänst.

Tilläggs-
pension åt pro-
fessor emerit-
tus A. Ham-
berg.

Såsom stöd för denna sin framställning har Hamberg anfört huvudsakligen följande:

Jag utnämndes den 19 oktober 1893 till docent i mineralogi och kristallografi vid Stockholms högskola och uppehöll därstädes våren 1899, höstterminen 1900 och vårterminen 1906 lärarbefattningen i mineralogi och petrografi samt vårterminerna 1900—1905 professors i geologi föreläsningskyldighet.

Under min docenttid vid Stockholms högskola företog jag med understöd av Sveriges geologiska undersökning diverse geologiska arbeten samt dessutom på särskilt uppdrag vissa utredningar. Den tid, dessa arbeten tagit, utgjorde 11 månader.

Den 13 augusti 1907 förordnades jag att från och med den 1 september 1907 uppehålla e. o. professuren i geografi vid Uppsala universitet samt utnämndes den 31 december samma år till innehavare av denna professur.

Då jag den 17 januari 1928 avgår från mitt professorsämbete, har jag tjänstgjort vid Uppsala universitet 20 år och 139 dagar. Såsom arbete i statens tjänst torde jag även få tillgodoräkna mig de 11 månader, under vilka jag utfört arbete för Sveriges geologiska undersökning. Tillsammans skulle sålunda föreligga en tjänstetid av 21 år och 104 dagar i statens tjänst.

Emellertid tillåter jag mig framhålla, att min långa docenttjänstgöring, som varade närmare 14 år, visserligen fullgjordes vid Stockholms högskola, men i alla händelser var av ungefär enahanda beskaffenhet, som om den hade fullgjorts vid statsuniversitet. Jag vågar därför hoppas, att så stor del av denna tjänstgöring måtte räknas mig tillgodo, att min pension kan beräknas efter 25 tjänstår.

Vid Hambergs ansökan finnas fogade vederbörligt åldersbetyg, av rektorsämbetet vid Stockholms högskola utfärdat tjänstgöringsbetyg ävensom intyg om av Hamberg på uppdrag av Sveriges geologiska undersökning företagna undersökningar och utredningar, samtliga i avskrift.

På grund av remiss har *statskontoret* den 19 november 1927 avgivit utlåtande och därvid anfört bland annat följande:

Genom beslut den 17 innevarande november har statskontoret förklarat Hamberg berättigad att från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten efter den 17 januari 1928 uppnådd levnadsålder av 65 år kommer att äga rum, under återstående livstiden åtnjuta avkortad pension till belopp, motsvarande $\frac{20}{25}$ av det för honom gällande pensionsunderlaget

av 7,500 kronor, eller alltså 6,000 kronor att utgå enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension. Såsom tjänstår för pension har därvid icke kunnat honom tillgodoräknas annan tid än från och med den 1 september 1907, varefter han innehaft förordnande eller befattning vid universitetet i Uppsala. Dessförinnan innehade han alltsedan den 19 oktober 1893 befattning såsom docent vid Stockholms högskola, där han tillika sedan år 1895 tjänstgjorde såsom amanuens i mineralogi och geologi; och under sammanlagt 11 månader av denna tid har han enligt uppdrag arbetat för Sveriges geologiska undersökning. Intet härav har kunnat författningsenligt tillgodoräknas honom vid bestämmande av pensionsbeloppet, enär därvid endast må tagas hänsyn till anställning i statstjänst.

I de under senare åren framlagda förslagen till ny civil pensionslag har upptagits ett stadgande av innehåll, att tjänsteman må efter prövning av Konungen kunna förklaras berättigad att såsom tjänstår för pension tillgodoräkna, helt eller delvis, den tid, varunder han utom statens tjänst må hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kan anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst; och såsom framgår av 20 § 1 mom. av lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, såsom nämnda lagrum lyder enligt lagen den 18 juni 1925 (nr 215), är ett dylikt stadgande redan gällande för de tjänstemän, som där avses. På grund härav vill det synas billigt att den tid av inemot 14 år, varunder sökanden tjänstgjort såsom docent vid Stockholms högskola, må tillgodoräknas honom till fyllande av de 5 år, som för honom fattas i den tid av 25 år i statstjänst, som för universitetsprofessor erfordras för hel pension.

Statskontoret tillstyrker alltså, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva, att sökanden må från och med den tidpunkt, då han tillträder den honom författningsenligt tillkommande pensionen, under återstående livstiden åtnjuta en tilläggs pension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp att densamma jämte berörda pension uppgår till 7,500 kronor.

Departement-
mentschefen.

Till en början tillåter jag mig erinra därom, att professor Hamberg den 20 januari 1928 erhöi avsked från sitt professorsämbete i geografi vid universitetet i Uppsala.

Vid flera föregående tillfällen har riksdagen haft att behandla frågor av liknande slag som här föreliggande. Jag anhåller att få anföra några precedensfall. Vid 1918 års lagtima riksdag erhöi professorn vid tekniska högskolan E. G:son Odelstierna tilläggs pension av motsvarande slag, varom nu är fråga, därvid han fick tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring som lärare vid bergsskolorna i Falun och Filipstad. Professorn vid farmaceutiska institutet T. E. Ekecrantz, som av 1921 års riksdag erhöi fyllnadspension, fick tillgodoräkna sig föregående verksamhet som apoteks-föreståndare. Vid 1922 års riksdag fick riksantikvarien K. B. Salin i pensionshänseende räkna sig till godo den tid, varunder han varit dels intendent vid Nordiska museets avdelning på Lejonslätten, dels styresman för

Nordiska museet och Skansen. Slutligen fick vid 1923 års riksdag f. d. professorn vid karolinska institutet J. G. Ekehorn, som, innan han blev professor, under åtskilliga år varit lasarettsläkare, tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i sistnämnda egenskap för erhållande av full pension.

Hambers nära 14-åriga verksamhet som docent vid Stockholms högskola bör i förening med hans arbete för Sveriges geologiska undersökning och hans vetenskapliga författarverksamhet enligt min mening väl kunna uppväga den korta tid, som fattas för att han skulle vara berättigad till full pension som professor. Detta arbete torde utan tvekan kunna betecknas såsom ett arbete i det allmännas tjänst och kunna betraktas som fullt likvärdigt med den verksamhet av olika slag, som i de av mig nyss anförda fallen tillerkänts betydelse i pensionshänseende.

Det synes mig vara lämpligast, att den Hamberg tillkommande tilläggs-pensionen bestämmes till ett belopp, motsvarande skillnaden mellan hel pension för professor och den honom redan tilldelade pensionen, eller således till 1,500 kronor. Detta belopp torde tillerkännas honom från och med den 1 februari 1928.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. professorn i geografi vid universitetet i Uppsala Axel Hamberg må, räknat från och med den 1 februari 1928, under sin återstående livstid uppbära å allmänna in-dragningsstaten en årlig tilläggs-pension av 1,500 kronor.

7:o.

Till matematisk-naturvetenskapliga sektionen av filosofiska fakulteten vid universitetet i Uppsala har föreståndaren för universitetets geologisk-mineralogiska institution, professorn H. Backlund ingivit en den 10 december 1927 dagtecknad skrivelse av följande lydelse:

Den 15 oktober 1928 fyller preparatorn, tillika vaktmästaren vid mineralogisk-geologiska institutionen Axel R. Andersson sjuttio år; under trenne år har han då på grund av särskild anhållan och med undertecknads förord år för år kvarstått i tjänsten utöver den tid han hade rättighet att avgå med pension; han har således numera nått gränsen för sitt kvarstående vid institutionen.

Genom 1925 års lönereglering för universiteten har den tjänst han ditintills innehått och som i föregående stat fört benämningen »vaktmästare, tillika preparator» med motsvarande löneförmåner utöver en vaktmästartjänst (B 7) omvandlats till en vaktmästartjänst rätt och slätt, medan åt den nuvarande innehavaren, sålänge han kvarstår i tjänsten, ett personligt tillägg av 600 kronor årligen tillerkänts, i anseende till hans meriter som preparator och det kvalificerade arbetet som därmed varit förknippat.

Undertecknad har härmed äran vördsamt hemställa, att sektionen måtte som sin upptaga undertecknads anhållan, att Kungl. Maj:t, när vaktmästaren tillika preparatorn Axel R. Andersson kommer till åtnjutande av den

Tilläggs-pension åt vaktmästaren vid Uppsala universitetets geologisk-mineralogiska institution A. R. Andersson.

pension, som är förenad med hans nuvarande tjänst som vaktmästare (B 7), även må bevilja honom ett extra tillägg till pensionen motsvarande det personliga tillägg om 600 kronor han i egenskap av preparator även efter 1925 års lönerreglering åtnjutit; det utmärkta arbete han presterat som preparator, och det nit, den sakkunskap och den outtröttliga omsorg han nedlagt på utförandet av sina mångfaldiga tjänsteförrättningar motivera mer än väl ett sådant tillägg.

Sedan matematisk-naturvetenskapliga sektionen hos det större akademiska konsistoriet gjort framställning i enlighet med professor Backlunds hemställan, anhöll konsistoriet i skrivelse till universitetskanslern om utverkande av proposition till 1928 års riksdag om beviljande av till så stort belopp förhöjd pension till vaktmästaren A. R. Andersson, att vid bestämmande av pensionsunderlagets storlek även inräknades det personliga lönetillägg av 600 kronor, som tillerkänts Andersson genom Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 6 juni 1925 angående nya stater för universitetet i Uppsala m. m.

I skrivelse den 20 januari 1928 har kanslern hos Kungl. Maj:t hemställt om avlåtande till 1928 års riksdag av proposition i överensstämmelse med konsistoriets förslag.

Statskontoret har den 30 januari 1928 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

A. R. Anderssons befattning såsom vaktmästare vid mineralogisk-geologiska institutionen vid Uppsala universitet är förenad med avlöning i sjunde lönegraden i löneplanen B i gällande avlöningsreglemente och pensionsunderlaget för honom utgör alltså 1,824 kronor. Då han, enligt vad statskontoret inhämtat, innehaft denna befattning alltsedan år 1890, lär han efter avgången från befattningen bliva berättigad åtnjuta hel pension, motsvarande nämnda pensionsunderlag. Med hänsyn till de preparatorsgörömmål vid sagda institution, som anförtrots honom, har han emellertid sedan länge åtnjutit, utöver den fasta lönen vid befattningen, en personlig lönefyllnad och denna utgör efter 1925 års lönerreglering 600 kronor för år. Härigenom har han kommit i åtnjutande av en sammanlagd avlöning, som motsvarar lönen vid preparatorsbefattning; och det torde få anses skäligt, att han även i pensionshänseende blir likställd med preparator. Pensionsunderlaget för preparator (B 10) utgör 2,160 kronor; och tilläggs pensionen för Andersson skulle alltså böra bestämmas till (2,160—1,824) 336 kronor.

Departement-
schefen.

Vaktmästaren A. R. Andersson har i tjänst hos geologisk-mineralogiska institutionen vid universitetet i Uppsala sedan många år tillbaka haft ett arbete, som krävt betydligt större kvalifikationer än som i allmänhet erfordras för en vaktmästarbefattning. Vid sidan om sin egentliga verksamhet som vaktmästare har han även varit institutionens preparator, och han har av institutionens nuvarande föreståndare erhållit de bästa vitsord för sitt arbete och sitt nit samt för den sakkunskap och omsorg han ådagalagt i sin omfattande tjänstutövning.

Med hänsyn till preparatorsgöromålen har Andersson också sedan länge utöver den fasta lönen vid vaktmästarbefattningen åtnjutit en personlig lönefyllnad, som efter 1925 års lönereglering utgör 600 kronor pr år. Han har därigenom i lönehänseende blivit likställd med preparator.

Det synes mig rimligt, att Andersson, som under innevarande år uppnår 70 års ålder och därefter icke längre kan kvarstå vid sin befattning, vid sin avgång därifrån även i pensionshänseende blir likställd med preparator. Statskontoret erinrar, att, då pensionsunderlaget för preparator utgör 2,160 kronor, tilläggspensionen för Andersson torde böra bestämmas till 336 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att vaktmästaren vid universitetets i Uppsala geologisk-mineralogiska institution A. R. Andersson må från och med den dag, då han tillträder honom författningsenligt tillkommande pension, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggspension av 336 kronor för år.

8:o.

Hos Kungl. Maj:t har f. d. ämneslärarinnan vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor Anna Elisabeth Sofia Gahm anhållit om vidtagande av åtgärder för att hon, som med utgången av augusti 1927 erhållit avsked med avkortad pension, måtte bliva berättigad att såsom tjänstär för statspension tillgodoräkna sig två tredjedelar av tid, som hon tjänstgjort vid Brummerska skolan i Stockholm.

Tilläggspension åt f. d. ämneslärarinnan Anna Elisabeth Sofia Gahm.

Vid ansökningen äro fogade åtskilliga bilagor, bland dem åldersbetyg, utvisande att sökanden är född den 3 juni 1867, samt intyg om sökandens tjänstgöring vid Brummerska skolan.

Över ansökningen har *skolöverstyrelsen* den 29 september 1927 avgivit utlåtande och därvid anfört följande:

Sökanden har genom beslut av statskontoret den 9 juni 1927 beviljats avkortad pension till belopp av 2,710 kronor årligen. Därvid har enligt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension tillgodoräknats henne de 28 år, under vilka hon fullgjort tjänstgöring såsom partiellt vikarierande lärarinna, extra lärarinna eller ämneslärarinna vid den med högre lärarinneseminarium i Stockholm förenade statens normalskola för flickor, nämligen läsåren 1897—1902 och 1904—1927 samt tiden därefter intill den 1 september 1927. Sökanden har emellertid, såsom av handlingarna framgår, förutom nu nämnda tjänstgöring bestritt tjänstgöring även vid statsunderstödd åttaklassig högre flickskola, Brummerska skolan i Stockholm. Vid sagda flickskola har hon, enligt vad av handlingarna framgår, tjänstgjort såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring under läsåren 1896—1905, således under 9 läsår. Av sistnämnda tid sammanfalla emellertid 6 läsår med tiden för sökandens förordnande såsom partiellt vikarierande eller extra lärarinna vid statens normalskola för flickor.

Skolöverstyrelsen erinrar därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid vissa föregående tillfällen bifallit ansökningar om erhållande av statspension på grund av arbete utom statens tjänst. Så har 1926 års riksdag beviljat f. d. läroverksadjunkterna J. J:son Ekegren och K. G. Harlin tilläggspensioner, beräknade för $\frac{2}{3}$ av den tid, under vilken var och en av dem bestritt tjänstgöring vid kommunal eller statsunderstödd enskild läroanstalt. Vad sökandens nu ifrågavarande tjänstgöring vid statsunderstödd högre flickskola beträffar, får överstyrelsen framhålla, att densamma måste anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet samt att den erfarenhet, sökanden därunder vunnit, torde hava varit av stor betydelse för hennes tjänstgöring vid högre lärarinneseminariet och den därmed förenade statens normalskola för flickor.

På grund av det nu anförda skulle överstyrelsen anse det med billigheten överensstämmande, att även till sökanden beviljades tilläggspension av statsmedel och att densamma beräknades för $\frac{2}{3}$ av den till 3 år uppgående tjänstetid, under vilken hon bestritt ovannämnda tjänstgöring vid Brummerska skolan i Stockholm utan att samtidigt bestrida förordnande såsom lärinna vid statens normalskola för flickor, d. v. s. 2 år.

Under sådan förutsättning skulle sökandens sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid uppgå till 30 år och hennes årliga pension till 2,900 kronor. Den tilläggspension, som i nu förevarande fall skulle kunna ifrågakomma, synes alltså, enär den sökanden författningsenligt tillkommande pensionen utgår med 2,710 kronor, utgöra 290 kronor. Och torde, med hänsyn till Kungl. Maj:ts och riksdagens nämnda beslut ifråga om f. d. adjunkterna Ekegren och Harlin, sammanlagda beloppet av sökandens pension och tilläggspension böra regleras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280.

Vidare har *statskontoret* i utlåtande av den 19 oktober 1927, under erinran att enligt beslut av 1927 års riksdag ämneslärarinnan och biträdande föreståndarinnan vid högre lärarinneseminariet Gerda Euphrosyne von Sydow för erhållande av ålderstillägg fått tillgodoräkna tjänstgöring såsom ämneslärarinna vid Brummerska skolan, instämt i vad skolöverstyrelsen i ärendet anført och hemställt.

Departement-
schefen.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna tillstyrker jag, att tilläggspension beredes sökanden. För att de pensionsförmåner, som må tillerkännas sökanden, icke skola överstiga full pension för ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet, 2,900 kronor, bör emellertid tilläggspensionen icke sättas högre än till 190 kronor. Sammanlagda beloppet av pensionen och tilläggspensionen bör, på sätt skolöverstyrelsen framhållit, regleras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att f. d. ämneslärarinnan vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor Anna Elisabeth Sofia Gahm må från och med den 1 september 1927 under sin återstående livstid uppbära

— utöver henne författningsenligt tillkommande pension — en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till ett belopp av 190 kronor, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (n:r 280).

9:o.

Hos Kungl. Maj:t har f. d. ämneslärarinnan vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor Dagmar Lauritzen anhållit om vidtagande av åtgärder för att hon, som med utgången av oktober 1927 erhållit avsked med avkortad pension, måtte bli berättigad att såsom tjänstår för statspension tillgodoräkna sig två tredjedelar av den tid, hon tjänstgjort vid Landskrona elementarläroverk för flickor.

Vid ansökningen äro fogade åtskilliga bilagor, bland dem prästbevis, varav framgår, att sökanden är född den 11 oktober 1867, samt intyg om sökandens tjänstgöring vid Landskrona elementarläroverk för flickor.

Över ansökningen har *skolöverstyrelsen* den 22 december 1927 avgivit utlåtande. Överstyrelsen har därvid liksom i sitt förut under 8:o) omnämnda utlåtande angående tilläggspension åt f. d. ämneslärarinnan Anna Elisabeth Gahm erinrat om att Kungl. Maj:t och riksdagen vid vissa föregående tillfällen bifallit ansökningar om erhållande av statspension på grund av arbete utom statens tjänst. Ytterligare har överstyrelsen anfört bland annat följande:

Sökanden har genom beslut av statskontoret den 2 juni 1927 beviljats avkortad pension till belopp av 2,710 kronor årligen. Därvid har jämlikt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension tillgodoräknats henne 28 år av den tid, under vilken hon fullgjort tjänstgöring såsom extra ordinarie eller ordinarie ämneslärarinna vid den med högre lärarinneseminariet i Stockholm förenade statens normalskola för flickor. Sökanden har nämligen, såsom av handlingarna framgår, i angivna egenskaper varit anställd vid nämnda läroanstalt från och med den 6 september 1898 till och med den 10 oktober 1927, således i 29 år och 35 dagar, men har under sagda tid dels för hälsans vårdande, dels ock för enskilda angelägenheter åtnjutit tjänstledighet under sammanlagt 4 månader och 12 dagar och har således för statspension intjänat endast 28 år 8 månader och 23 dagar, av vilken tid 8 månader och 23 dagar författningsenligt icke hava tillgodoräknats henne för statspension.

Sökanden har emellertid, såsom av handlingarna framgår, förutom nämnda tjänstgöring i statens tjänst även bestritt tjänstgöring vid enskild läroanstalt, Landskrona elementarläroverk för flickor, och därvid bland annat under läsåren 1890—1895, således under 5 läsår, tjänstgjort i klasserna över de förberedande vid sagda skola, vilken då var statsunderstödd sjukklassig högre flickskola. Därvid har hon under läsåren 1893—1895 i nämnda klasser tjänstgjort såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring.

Vad sökandens ifrågavarande tjänstgöring vid statsunderstödd högre flickskola beträffar, så torde det vara något tvivelaktigt, huruvida man i nu förevarande sammanhang kan taga hänsyn till annan del av densamma än

Tilläggspension åt f. d. ämneslärarinnan Dagmar Lauritzen.

den, som varit förlagd till klasserna över de förberedande. Emellertid får överstyrelsen under förutsättning av dylik begränsning framhålla, att sagda tjänstgöring måste anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet samt att den erfarenhet, sökanden därunder vunnit, torde hava varit av stor betydelse för hennes tjänstgöring vid högre lärarinneseminariet och den därmed förenade statens normalskola för flickor. På grund av det nu anförda skulle överstyrelsen anse det med billigheten överensstämmande, att även till sökanden beviljades tilläggspension av statsmedel och att därvid tillgodoräknades henne såväl $\frac{2}{3}$ av den till 2 år uppgående tjänstetid, under vilken hon vid Landskrona elementarläroverk för flickor tjänstgjort såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring i klasserna över de förberedande, eller $1\frac{1}{3}$ läsår, som ock ovan omnämnda av henne i statens tjänst intjänade 8 månader och 23 dagar, för vilka statspension författningsenligt icke tillerkänts henne.

Under sådan förutsättning skulle sökandens sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid uppgå till 30 år och hennes årliga pension till 2,900 kronor.

Vidare har *statskontoret* den 2 januari 1928 avgivit utlåtande i ärendet.

Statskontoret har därvid tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att sökanden må, utöver henne författningsenligt tillkommande pension, från och med den 1 november 1927, då hon tillträdde nämnda pension, under återstående livstiden åtnjuta en tilläggspension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att pension och tilläggspension tillsammans uppgå till 2,900 kronor eller alltså 190 kronor med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 nr 280.

Departementschefen.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna tillstyrker jag, att tilläggspension beredes sökanden. Beloppet bör sättas till 190 kronor och sammanlagda beloppet av pensionen och tilläggspensionen, på sätt framhållits, regleras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. ämneslärarinnan vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor Dagmar Lauritzen må från och med den 1 november 1927 under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författningsenligt tillkommande pension — en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till ett belopp av 190 kronor för år, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

10:o.

Tilläggspension åt f. d. lektorn E. G. A. Rönnblad. Hos Kungl. Maj:t har f. d. lektorn vid högre allmänna läroverket i Norrköping Ernst Gustaf Adolf Rönnblad, som erhållit avsked med avkortad pension, anhållit om utverkande åt honom av tilläggspension på grund av tjänstgöring såsom föreståndare för Sollefteå samskola.

Av handlingarna i ärendet framgår, att sökanden, som är född den 21 april 1862, tjänstgjort såsom föreståndare för Sollefteå samskola under tiden

januari 1900—juni 1909, samt att han, som den 31 december 1908 utnämns till adjunkt vid högre allmänna läroverket i Sundsvall och den 18 augusti 1910 till lektor vid högre allmänna läroverket i Norrköping, tjänstgjort vid läroverket i Sundsvall från och med höstterminen 1909 till och med vårterminen 1911 samt vid läroverket i Norrköping från och med höstterminen 1911 till och med vårterminen 1927. Avsked från lektorsbefattningen meddelades honom den 8 juli 1927. Statskontoret har genom beslut den 9 juni 1927 beviljat Rönnblad avkortad pension till ett belopp av 2,510 kronor för år.

Rönnblads tjänstgöring vid Sollefteå samskola har av skolans inspektor blivit synnerligen väl vitsordad.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 23 september 1927 framhållit, att Rönnblads pensionsunderlag är 4,600 kronor, att för full pension erfordrats 33 tjänstår samt att vid bestämmande av hans pension tillgodoräknats honom de 18 år, under vilka han bestritt tjänstgöring såsom adjunkt, respektive lektor vid allmänt läroverk.

Överstyrelsen erinrar vidare därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen i vissa tidigare fall bifallit liknande ansökningar. Så har 1926 års riksdag beviljat f. d. adjunkterna J. J:son Ekegren och K. G. Harlin tilläggs pensioner, beräknade för $\frac{2}{3}$ av den tid, under vilken var och en av dem bestritt tjänstgöring vid kommunal eller statsunderstödd enskild läroanstalt. Vad nu föreliggande ansökan beträffar, bör framhållas, att Sollefteå samskola, vid vilken skola den av sökanden åberopade tjänstgöringen blivit fullgjord, ägt samma bildningsmål som statens lägre allmänna läroverk eller, numera, realskolor, att den vunnit det erkännande för sin verksamhet, som legat i statsunderstöd, och, under läsåren 1899—1904, för föreståndare och lärare vid skolan rätt till lönetursberäkning vid allmänt läroverk, ävensom, från och med vårterminen 1911, realskolexamensrätt samt dimissionsrätt till klass 6 och ring I vid allmänna läroverk. Sökandens tjänstgöring såsom föreståndare för sagda läroanstalt måste således anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och torde hava varit till stort gagn för hans följande arbete i statstjänst. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen billigt, att sökanden kunde erhålla tilläggs pension av statsmedel och att sagda tilläggs pension beräknades för $\frac{2}{3}$ av hans tjänstetid vid Sollefteå samskola.

Statskontoret har avgivit utlåtande i ärendet den 11 oktober 1927 och därvid erinrat om 1924 års riksdags beslut angående beviljande av tilläggs pensioner åt f. d. läroverksadjunkten J. R. Gunnarsson och f. d. lektorn J. R. Jungner. Statskontoret anför vidare:

De skäl, som legat till grund för riksdagens medgivande, att tilläggs pension må utgå till f. d. läroverksadjunkterna J. R. Gunnarsson, K. G. Harlin och J. J:son Ekegren samt f. d. lektorn J. R. Jungner torde i lika hög grad få anses vara för handen beträffande Rönnblad. Vid sådant förhållande har statskontoret intet att erinra mot att Rönnblad för pension må tillgodoräkna sig $\frac{2}{3}$ av den tid, 9 år 6 månader, han tjänstgjort såsom föreståndare för Sollefteå samskola. Under sådan förutsättning skulle Rönnblad bli berättigad till ytterligare pension, motsvarande 6 tjänstår. Sammanlagda antalet tjänstår skulle i sådant fall utgöra 24 och pensionen $\frac{24}{33}$.

4,600 kronor, eller efter föreskriven avrundning 3,350 kronor. Skillnaden mellan detta belopp och den av statskontoret beviljade pensionen 2,510 kronor, eller, uträknat, 840 kronor borde alltså i enlighet med vad som ovan anförts utverkas såsom tilläggspension åt sökanden med iakttagande att å detta belopp må utgå pensionsförhöjning jämlikt kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280.

Departementschefen.

På de skäl, som av myndigheterna anförts, tillstyrker jag, att tilläggspension beredes Rönnblad. I fråga om dennas belopp ansluter jag mig till statskontorets förslag. Sammanlagda beloppet av pensionen och tilläggspensionen bör, på sätt framhållits, regleras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att f. d. lektorn vid högre allmänna läroverket i Norrköping Ernst Gustaf Adolf Rönnblad må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten ägt rum, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 840 kronor, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

11:o.

Tilläggspension åt lektorn A. E. Westholm.

Hos Kungl. Maj:t har lektorn vid högre allmänna läroverket i Falun Alfred Emanuel Westholm, som den 27 januari 1928 erhållit avsked från sin befattning med utgången av juni 1928 och som erhållit avkortad pension, anhållit om utverkande åt honom av tilläggspension på grund av tjänstgöring vid Beskowska skolan i Stockholm.

Vid ansökningen äro fogade åtskilliga bilagor, bland dem åldersbetyg, utvisande att sökanden är född den 20 oktober 1862, samt intyg om sökandens tjänstgöring vid Beskowska skolan.

Över ansökningen har *skolöverstyrelsen* den 30 januari 1928 avgivit utlåtande och därvid anført bland annat:

Genom beslut av statskontoret den 29 december 1927 har sökanden förklarats berättigad att åtnjuta avkortad pension till belopp av 4,050 kronor om året. Vid beviljandet av sagda pension har enligt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension tillgodoräknats sökanden 29 år av den tid, under vilken han tjänstgjort såsom adjunkt, respektive lektor vid allmänt läroverk. Sökanden har nämligen, enligt vad handlingarna utvisa, innehaft anställning vid allmänt läroverk alltsedan den 1 juni 1898, således vid tiden för statskontorets nyssnämnda beslut i 29 år 6 månader 29 dagar, men har därvid under en tid av sammanlagt 4 månader och 21 dagar åtnjutit tjänstledighet av sådana anledningar, att enligt ovannämnda lag den 11 oktober 1907 tiden för ifrågavarande tjänstledigheter icke må tillgodoräknas sökanden för erhållande av pension av statsmedel. I fråga om tiden efter den 29 december 1927 fram-

går av ett till överstyrelsen sedermera insänt, den 28 januari 1928 av vederbörande rektor utfärdat intyg, att sökanden utan avbrott bestritt sin lektorstjänst till dagen för intygets utfärdande, d. v. s. under 30 dagar, julferierna däri inräknade. Sökanden hade således, enligt vad av de till överstyrelsen i ärendet inkomna handlingar framgår, vid tiden för sistnämnda intygs utfärdande för statspension intjänat 29 år 3 månader 8 dagar, av vilken tid 3 månader och 8 dagar författningsenligt icke hava tillgodoräknats honom för sådan pension.

Enligt vad av handlingarna framgår har sökanden emellertid förutom ovannämnda tjänstgöring bestritt tjänstgöring även vid statsunderstödd enskild läroanstalt, Beskowska skolan i Stockholm. Han har därvid dels under läsåret 1891—1892 haft en undervisningsskyldighet av 6 veckotimmar, dels ock under läsåren 1892—1898, från och med den 15 september 1892, med undantag av 3 dagar, under vilka han åtnjutit tjänstledighet för avläggande av undervisningsprov, således under nära sex läsår, såsom ämneslärare i klasserna 2—7:2 bestritt tjänstgöring till en omfattning av 23—24 veckotimmar.

Överstyrelsen erinrar jämväl, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid vissa föregående tillfällen bifallit ansökningar om erhållande av statspension på grund av arbete utom statens tjänst, samt anför såsom exempel, att 1926 års riksdag beviljat f. d. läroverksadjunkterna J. J:son Ekegren och K. Harlin tilläggspensioner beräknade för två tredjedelar av den tid under vilken var och en av dem bestritt tjänstgöring vid kommunal eller statsunderstödd enskild läroanstalt. Överstyrelsen fortsätter:

Överstyrelsen framhåller, att Beskowska skolan ägt samma bildningsmål som de högre allmänna läroverken och att den vunnit erkännande för sin verksamhet genom att tillerkännas statsunderstöd alltsedan höstterminen 1890, studentexamensrätt alltsedan vårterminen 1878 samt lönetursrätt för skolans lärare genom kungl. brev den 6 november 1874, den sistnämnda rätten visserligen icke längre gällande med de löneregleringsprinciper, som tillämpas sedan år 1905. Vad åter beträffar sökandens tjänstetid vid nämnda skola, torde man i nu förevarande sammanhang icke kunna taga hänsyn till annan del av densamma än den, under vilken sökanden fullgjort tjänstgöring till ungefär samma omfattning som den, vilken ålegat ordinarie ämneslärare vid allmänt läroverk, eller läsåren 1892—1898. Under förutsättning av sådan begränsning får överstyrelsen framhålla, att ifrågakarande tjänstgöring måste anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och torde hava varit till stort gagn för sökandens följande arbete i statstjänst. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen med billigheten överensstämmande, att även till sökanden beviljades tilläggspension av statsmedel, och att därvid tillgodoräknades honom såväl två tredjedelar av den till nära 6 läsår eller till 5 kalenderår 8 månader 23 dagar uppgående tjänstetid, under vilken han vid Beskowska skolan i Stockholm tjänstgjort såsom ämneslärare med full tjänstgöring, alltså 3 år 9 månader 25 dagar, som ock ovan omnämnda 3 månader och 8 dagar, för vilka statspension författningsenligt icke tillerkänts honom, varvid icke tagits i beräkning den ytterligare tjänstetid sökanden kan komma att under tiden efter den 28 januari 1928 intill avskedstagandet intjäna i statens tjänst.

Under sådan förutsättning skulle sökandens sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid uppgå till 33 år och hans årliga pension till 4,600 kronor. Den tilläggspension, som i nu förevarande fall skulle kunna ifråga-

komma, synes alltså, enär den sökanden författningsenligt tillkommande pensionen utgår med 4,050 kronor, utgöra 550 kronor. Sammanlagda beloppet av sökandens pension och tilläggs pension torde böra regleras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 18 juni 1925 nr 280.

Statskontoret har den 8 februari 1928 avgivit utlåtande i ärendet och därvid intet haft att erinra mot skolöverstyrelsens förslag.

Departement-
schefen.

I likhet med skolöverstyrelsen och statskontoret tillstyrker jag, att sökanden beviljas en tilläggs pension å 550 kronor. Sammanlagda beloppet av pensionen och tilläggs pensionen böra, på sätt framhållits, regleras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att lektorn vid högre allmänna läroverket i Falun Alfred Emanuel Westholm må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — en tilläggs pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 550 kronor för år, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

12:o.

Pension åt
biträdande
teknings-
lärarinnan
Gertrud
Åhlander.

Hos Kungl. Maj:t har biträdande tekningslärarinnan vid högre allmänna läroverket i Norrköping Gertrud Åhlander anhållit om utverkande av pension åt henne från och med den 1 juli 1928, då hon komme att avgå från sin befattning.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att sökanden, som enligt ingivet åldersbetyg är född den 13 februari 1867, alltsedan höstterminen 1901 tjänstgjort såsom biträdande tekningslärarinna vid högre allmänna läroverket i Norrköping med en undervisningsskyldighet av 22—29 veckotimmar, att hon för den av henne bestridda tjänstgöringen erhållit högsta vitsord samt att hon icke innehar annan tjänst och icke åtnjuter eller kommer att åtnjuta pension från annat håll.

Över ansökningen, som tillstyrkts av vederbörande rektor, har skolöverstyrelsen den 23 januari 1928 avgivit utlåtande.

Överstyrelsen tillstyrker bifall till ansökningen och framhåller därvid, att sökandens ifrågavarande tjänstgöring i medeltal omfattat avsevärt flera veckotimmar än det antal, som ordinarie tekningslärare vid högre allmänt läroverk är skyldig att tjänstgöra för den fastställda årliga lönen.

Överstyrelsen erinrar därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid flera föregående tillfällen beviljat pensioner till sådana befattningshavare vid allmänna läroverk och med dem jämförliga statliga läroanstalter, vilkas befattningar icke varit uppförda på ordinarie stat, exempelvis till läraren vid tekniska elementarskolan i Borås A. V. Essén samt verkmästaren och biträdande läraren vid tekniska elementarskolan i Norrköping L. E. Kjellström (Kungl. Maj:ts proposition nr 142/1921 p. 12:o och 13:o).

Vad beträffar det pensionsbelopp, som lämpligen torde böra beviljas sökanden, hemställer överstyrelsen, att vid beräkningen av detsamma må tillämpas de i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension samt i kungörelsen den 19 juni 1919 (nr 508) angående pensionsbestämmelser för vissa lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier ingående bestämmelserna, dock med iakttagande av att dels i det sålunda beräknade pensionsbeloppet någon reduktion företages med anledning därav, att sökanden icke har erlagt pensionsavgifter, dels ock — enär å de jämlikt bestämmelserna i ovannämnda kungörelse nr 508/1919 utgående pensioner pensionstillägg och pensionsförhöjning utgå jämlikt bestämmelserna i kungörelserna den 15 juni 1922 (nr 360) angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer — ifrågasvarande pension omräknas efter de i nämnda kungörelser nr 360/1922 och 280/1925 angivna grunder för bestämmande av nyreglerad pension.

Nu framgår av handlingarna, att sökanden under var och en av höstterminerna 1918—1921 vid förut nämnt läroverk fullgjort en tjänstgöring av 24 veckotimmar och under var och en av höstterminerna 1922—1927 en tjänstgöring av 22 veckotimmar samt att hennes avlöning för ifrågasvarande tjänstgöring utgjort 85 kronor för veckotimme, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg oberäknade. Med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen nr 508/1919 skulle alltså det pensionsbelopp, som skulle tillerkännas sökanden, därest hon innehade en tjänstålder av 30 tjänstår, uträknas på en avlöning av $\frac{4 \times 24 \times 85 + 6 \times 22 \times 85}{10}$ kronor eller 1,938 kronor

samt utgöra 700 kronor + $\frac{2}{3} \times (1,938 \text{ kronor} - 700 \text{ kronor})$ eller 1,525 kronor

33 öre. Då sökandens tjänstetid i statens tjänst vid slutet av innevarande läsår uppgår till 26 år och omkring 9 månader, torde emellertid, med tillämpning av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, icke kunna för pension tillgodoräknas henne mer än 26 tjänstår i statens tjänst, och torde fördensskull det pensionsbelopp, som skulle tillerkännas henne, icke böra överstiga $\frac{26}{30}$ av nämnda belopp d. v. s. $\frac{26}{30} \times 1,525$

kronor 33 öre eller 1,321 kronor 95 öre eller, med föreskriven avrundning uppåt, 1,330 kronor. Men icke heller detta belopp torde oavkortat kunna beviljas sökanden i pension. Sökanden har nämligen, såsom ovan nämnts, icke med egna pensionsavgifter bidragit till sin pensionering. Ovannämnda pensionsbelopp torde därför, i överensstämmelse med vad som skett i tidigare liknande fall, böra avrundas till ett något lägre belopp; och överstyrelsen vill såsom det i sådant hänseende i nu förevarande fall lämpliga föreslå ett till 1,200 kronor reducerat belopp. Sagda belopp torde emellertid — såsom ovan framhållits — böra omräknas efter de i kungörelserna nr 360/1922 och 280/1925 angivna grunder för nyreglerad pension och således höjas till ett belopp av 1,200 kronor + 180 kronor + 266 kronor + 82 kronor 30 öre eller till 1,728 kronor 30 öre och, med föreskriven avrundning till närmast lägre i helt krontal med 12 jämnt delbara belopp, 1,728 kronor.

Statskontoret, som den 31 januari 1928 avgivit utlåtande i ärendet, har

ansett goda skäl föreligga för beredande av pension åt sökanden och har icke funnit något att erinra mot det av skolöverstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet, 1,728 kronor, eller mot vad överstyrelsen i övrigt föreslagit.

Departementschefen.

Tillräckliga skäl synas mig föreligga för beredande av pension åt sökanden till det av myndigheterna föreslagna beloppet.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att biträdande teckningslärarinnan vid högre allmänna läroverket i Norrköping Gertrud Åhländer må från och med månaden näst efter den, varunder hon frånträder sin befattning vid läroverket, dock tidigast från och med den 1 juli 1928, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,728 kronor.

13:o.

Pensioner åt vissa läroverksvaktmästare.

Med särskilda utlåtanden har skolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat ansökningar av förra vaktmästaren vid samskolan i Vadstena Wilhelmina Lindroth, vaktmästaren vid samskolan i Norrtälje Karl Magnus Åkerstén och vaktmästaren vid realskolan i Varberg Gustaf Johanson om utverkande av pension åt sökandena ävensom av vederbörande rektorer gjorda framställningar angående pension åt vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Nyköping Carl Erik Strömvall, vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Östersund Johannes Lundqvist och vaktmästaren vid högre latinläroverket i Göteborg Johan Absalon Karlberg.

Enligt företedda åldersbetyg är Wilhelmina Lindroth född den 13 oktober 1850, Åkerstén den 25 maj 1860, Johanson den 18 april 1862, Strömvall den 30 januari 1854, Lundqvist den 22 juni 1855 och Karlberg den 13 juni 1856.

Av handlingarna i ärendet inhämtas vidare följande:

Wilhelmina Lindroth har varit anställd såsom vaktmästare vid samskolan i Vadstena från och med den 6 november 1906 till och med den 30 september 1927. Hon har under denna tid omsorgsfullt och plikttroget utfört sina åligganden. Hennes avlöning vid vaktmästarbefattningen har från och med år 1920 till hennes avgång från befattningen uppgått till 1,500 kronor för år jämte fri bostad, lyse och bränsle. Hon åtnjuter icke någon pension eller annan inkomst och är i övrigt medellös.

Åkerstén har tjänstgjort som vaktmästare vid samskolan i Norrtälje alltsedan den 1 april 1896 med endast omkring en månads ledighet för sjukdom. Han har med största nit och intresse samt ovanlig samvetsgrannhet och trohet skött sin tjänst och fullgjort sina åligganden. Hans avlöning vid vaktmästarbefattningen är 1,800 kronor om året — å vilket belopp dyrtidstillägg ej utgår — jämte fri bostad, lyse, värme och vatten, vilka naturaförmåner av taxeringsnämnden uppskattats till 300 kronor men av rektor värderats till minst 500 kronor. Åkerstén, som på grund av minskade krafter önskar avgå från vaktmästarbefattningen med utgången av juli 1928,

är för sitt uppehälle efter avgången helt och hållet beroende av den pension, som kan beviljas honom.

Johanson har varit i realskolans i Varberg tjänst anställd såsom vaktmästare alltsedan år 1894 och därvid på ett utmärkt sätt fullgjort sina åligganden samt ådagalagt osviklig redbarhet och plikttrohet och trogen omtanke om skolans bästa. Hans löneförmåner äro kontant lön 1,800 kronor om året med dyrtidstillägg därå av 684 kronor samt fri bostad om två rum och kök med värme och lyse, vilka naturaförmåner uppskattas till ett värde av 1,400 kronor.

Strömvall har sedan den 1 april 1893 oavbrutet uppehållit vaktmästarbefattningen vid högre allmänna läroverket i Nyköping och därvid med utmärkt nit och utmärkt skicklighet skött sina sysslor. Då han den 30 januari 1928 fyller 74 år, anses det ovisst, huruvida han även under läsåret 1928—1929 skall kunna fortsätta sin tjänstgöring. Hans löneförmåner vid läroverket äro kontant lön å 1,800 kronor jämte dyrtidstillägg av 750 kronor samt fri bostad och vedbrand, värderade till sammanlagt 700 kronor, varjämte *Strömvall* vid läroverket åtnjutit ersättning för städning med 273 kronor ävensom andra extra inkomster av omkring 300 kronor för år. Han innehar icke någon annan befattning och kan därför ej påräkna pension från annat håll.

Lundqvist har tjänstgjort som vaktmästare vid högre allmänna läroverket i Östersund oavbrutet från och med början av höstterminen 1897 och därvid skött sin tjänst med omutlig plikttrohet. Hans löneförmåner ha under de senare åren varit kontant lön 2,700 kronor, hyresersättning 675 kronor samt vedbrand och lyse för 125 kronor eller sammanlagt 3,500 kronor för år.

Karlberg har varit anställd som vaktmästare vid högre latinläroverket i Göteborg sedan den 1 maj 1889 och därvid städe med största plikttrohet och noggrannhet fullgjort sina åligganden. Hans löneförmåner hava under vart och ett av de senaste fem åren varit kontant lön 1,840 kronor, å vilket belopp dyrtidstillägg utgått efter samma grunder som till lärarna vid läroverket, år 1926 med 621 kronor, samt fri bostad om två rum och kök med lyse och värme.

De av *Wilhelmina Lindroth*, *Åkerstén* och *Johanson* gjorda ansökningarna hava förordats av vederbörande rektorer.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt utverkande av pension åt *Wilhelmina Lindroth* från och med den 1 oktober 1927 samt åt var och en av *Åkerstén*, *Johanson*, *Strömvall*, *Lundqvist* och *Karlberg* från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från hans innehavande befattning ägde rum. I fråga om pensionernas belopp har skolöverstyrelsen, efter erinran om det beräknings sätt, som legat till grund för åtskilliga av riksdagen under senare år fattade beslut angående pensioner åt läroverksvaktmästare, föreslagit, att *Wilhelmina Lindroth*, som vid sin avgång haft att räkna sig till godo 20 tjänstår i statens tjänst, skulle tillerkännas 984 kronor årligen, motsvarande ^{20/30} av äldre pension å 880 kronor, d. v. s. 586 kronor 67 öre, jämte pensionstillägg och pensionsförhöjning, att *Åkerstén* och *Johanson* skulle vardera berättigas till en årlig pension av 1,320 kronor, motsvarande hel äldre pension å 880 kronor jämte pensionstillägg och pensionsförhöjning, samt att pensionerna för *Strömvall*, *Lundqvist* och *Karlberg* skulle bestämmas till 1,584

kronor för år, d. v. s. det belopp, vartill äldre pension å 1,100 kronor uppgår vid omräkning efter de i kungörelsen nr 280/1925 angivna grunder för bestämmande av nyreglerad pension.

Statskontoret har i särskilda utlåtanden förklarat sig icke hava något att erinra mot skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag.

Departement-
schefen.

I överensstämmelse med tidigare beslut av riksdagen i fråga om pensioner åt läroverksvaktmästare torde pensioner böra beredas Wilhelmina Lindroth samt Åkerstén, Johanson, Strömvall, Lundqvist och Karlberg. Mot skolöverstyrelsens beräkning av pensionsbeloppen, vilken överensstämmer med förut tillämpade grunder, har jag icke något att erinra.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att envar av förra vaktmästaren vid samskolan i Vadstena Wilhelmina Lindroth samt vaktmästarna vid samskolan i Norrtälje Karl Magnus Åkerstén, vid realskolan i Varberg Gustaf Johanson, vid högre allmänna läroverket i Nyköping Carl Erik Strömvall, vid högre allmänna läroverket i Östersund Johannes Lundqvist och vid högre latinläroverket i Göteborg Johan Absalon Karlberg må, Wilhelmina Lindroth från och med den 1 oktober 1927 samt var och en av Åkerstén, Johanson, Strömvall, Lundqvist och Karlberg från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från hans innehavande befattning äger rum, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, Wilhelmina Lindroth med 984 kronor, vardera av Åkerstén och Johanson med 1,320 kronor, samt var och en av Strömvall, Lundqvist och Karlberg med 1,584 kronor.

14:o.

Pension åt
läroverks-
vaktmästaren
J. S. Hen-
riksson.

Hos Kungl. Maj:t har vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Karlstad Johan Samuel Henriksson anhållit om utverkande av hel pension åt honom från och med den 1 juli 1928.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Henriksson, som är född den 5 januari 1874, blivit den 1 oktober 1907 anställd som vaktmästare vid läroverket och såsom sådan tjänstgjort till den 1 september 1923, därvid han till full belåtenhet utfört sina åligganden, att han från och med sistnämnda dag varit ledig på grund av sjukdom, som, enligt företett läkarintyg, gör honom för framtiden oförmögen till tjänstgöring, att hans lön sedan år 1920 varit 1,800 kronor om året, vartill, så länge han själv uppehöll befattningen, kommit dyrtidstillägg samt fri bostad, lyse och vedbrand, ävensom att, då hans tillgångar uppgå till endast något mer än 3,000 kronor, han måste anses vara för sitt och sin familjs uppehälle helt beroende av den pension, som kan komma att beviljas honom.

Vederbörande läroverkskollegium har förordat, att Henriksson måtte er-

hålla pension av sådan storlek, att den räckte till hans och hans familjs livsuppehälle. Jämväl läroverkets eforus har tillstyrkt bifall till den gjorda ansökningen.

I ärendet har *skolöverstyrelsen* den 1 oktober 1927 avgivit utlåtande.

Överstyrelsen framhåller, att innehavare av befattningar motsvarande Henrikssons av riksdagen beviljats en pension av 1,100 kronor vid en tjänst-ålder av minst 30 tjänstår. Har vederbörande ett mindre antal tjänstår, har pensionen brukat avkortas i förhållande därtill. I allmänhet brukar även fordras viss högre levnadsålder, ungefär 65 år. I nu förevarande fall har sökanden icke uppnått vare sig full tjänst- eller levnadsålder, men torde i överensstämmelse med gällande bestämmelser för civila befattningshavare böra erhålla förtidspensionering den 1 september 1928, då han haft oavbruten tjänstledighet för sjukdom under fem år och det intygats, att sjukdomen för framtiden gör honom oförmögen till tjänstgöring. Vid denna tidpunkt kan han räkna en tjänstålder av 20 levnadsår i statens tjänst, och pensionen skulle därför endast komma att utgöra ^{20/30} av full pension. Överstyrelsen finner emellertid skäligt, att den för civila befattningshavare i statens tjänst i allmänhet gällande bestämmelsen, att vid förtidspensionering på grund av sjukdom pensionen icke i något fall får understiga 75 % av full pension, tillämpas även i ett fall som detta. Enligt nu angivna beräkningsgrunder skulle pensionen för Henriksson uppgå till 75 % av 1,100 kronor eller 825 kronor, vilket pensionsbelopp efter omräkning enligt de i kungörelserna den 15 juni 1922 (nr 360) och den 18 juni 1925 (nr 280) angivna grunder skulle ökas till 1,260 kronor.

Pensionen bör enligt överstyrelsen utgå tidigast från och med den 1 september 1928.

Statskontoret har i utlåtande den 15 oktober 1927 icke haft annat att erinra mot vad skolöverstyrelsen föreslagit än att, då Henriksson lider av sjukdom, som för framtiden gör honom oförmögen till tjänstgöring, den av skolöverstyrelsen föreslagna bestämmelsen, att pension skulle beviljas tidigast från och med den 1 september 1928, syntes böra utgå.

Även jag anser, att pension bör beredas Henriksson, och har intet att erinra mot det av ämbetsverken förordade beloppet.

Departement-
schefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Karlstad Johan Samuel Henriksson må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från hans innehavande befattning äger rum, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,260 kronor.

15:o

Styrelsen för tekniska skolan i Stockholm har i en till Kungl. Maj:t ställd framställning av den 12 december 1927 anhållit om utverkande av pension åt lärarinnan vid nämnda läroanstalt Hilda Karolina Emilia Petersohn.

Pension åt
lärarinnan
vid tekniska
skolan i
Stockholm

Hilda Karo-
lina Emilia
Petersohn.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att lärarinnan Petersohn, som enligt ingivet åldersbetyg är född den 21 maj 1859, alltsedan år 1883 med utmärkta vitsord tjänstgjort såsom lärarinna vid tekniska skolan, åren 1883—1897 i geometrisk konstruktionsritning, 1893—1894 därjämte i perspektivritning, och från och med år 1887 i frihandsteckning. Hon har således uppnått 68 levnads- och 44 tjänstår. Hennes sistnämnda tjänstgöring omfattar 12 timmar i veckan, och avlöningen har sedan år 1920 utgjort 1,064 kronor för år, frånsett dyrtidstillägg.

Skolans styrelse har föreslagit en pension av 710 kronor, motsvarande i avrundat tal två tredjedelar av den nämnda avlöningen å 1,064 kronor.

Skolöverstyrelsen har den 23 december 1927 avgivit utlåtande över ifrågasvarande ansökning.

Överstyrelsen erinrar därom, att befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm visserligen icke äro berättigade att erhålla pension enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907, men att riksdagen på grund av Kungl. Maj:ts framställningar i flera föregående fall, senast år 1927, medgivit pension åt lärare och andra befattningshavare vid nämnda läroanstalt, varvid pensionernas belopp beräknats efter i hudsak samma grunder, som genom nämnda lag äro fastställda med avseende å ordinarie innehavare av civil tjänst. Överstyrelsen anser sig därför med goda skäl böra tillstyrka en likartad behandling av den nu föreliggande framställningen.

Med avseende å det av skolans styrelse beräknade pensionsbeloppet finner överstyrelsen icke annat att erinra än att den föreslagna pensionen måste jämföras med så kallade oreglerade pensioner. Såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 125 till 1927 års riksdag punkt 8 angående pensioner åt en överlärare och två lärarinnor vid tekniska skolan i Stockholm synas pensionsförslag, som numera föreläggas riksdagen, böra innefatta pensionsbelopp, vilka kunna behandlas enligt de föreskrifter, som gälla beträffande så kallade nyreglerade pensioner. Med iakttagande av någon reduktion av pensionsbeloppen med hänsyn till att några avgifter för egen pensionering icke erlagts voro berörda pensioner i enlighet med statskontorets härutinnan avgivna förslag beräknade till de för så kallade nyreglerade pensioner förhöjda belopp.

Statskontoret har i utlåtande den 7 januari 1928 anfört följande:

Statskontoret anser sig böra tillstyrka, att åtgärd må vidtagas för beredande av pension åt sökanden, när hon inom kort vid framskriden ålder och efter långvarig tjänstetid kommer att lämna sin befattning såsom lärarinna vid tekniska skolan i Stockholm. Enligt vanliga regler skulle det föreslagna pensionsbeloppet 710 kronor, motsvarande ungefär $\frac{2}{3}$ av avlöningen oberäknat dyrtidstillägg, böra å ena sidan i någon mån reduceras med hänsyn därtill, att inga avgifter erlagts för denna pensionsförmån, men å andra sidan förhöjas för att pensionen må kunna i avseende å rätt till tilläggsförmån behandlas såsom nyreglerad; och då skulle man komma till ett pensionsbelopp av 1,044 kronor eller alltså endast obetydligt mindre än vad sökanden åtnjuter i avlöning bortsett från dyrtidstillägg. Emellertid är sökanden redan i åtnjutande av pension å 2,120 kronor såsom förutvarande teckningslärarinna vid folkskoleseminariet i Stockholm; och vid

sådant förhållande skulle med tillämpning av de reduktionsregler, som enligt 16 § i den civila pensionslagen gälla vid förening av två eller flera pensioner, ifrågavarande pension icke böra utgöra mera än 880 kronor, varigenom de båda pensionerna tillsammans skulle uppgå till 3,000 kronor. Med hänsyn till de omständigheter, som på sätt framgår av 1927 års riksdags skrivelse nr 214 punkt 87 föranledde en väsentlig reducering av de i propositionen nr 125 föreslagna pensionsbeloppen för vissa lärarinnor vid tekniska skolan i Stockholm, måste emellertid även nämnda pensionsbelopp av 880 kronor befinnas alltför högt. Utgår man ifrån att en pensionsförmån inberäknat dyrtidstillägg bör sökanden beredas till belopp, som, med iakttagande av någon reducering till följd av att pensionsavgifter icke erlagts, motsvarar $\frac{2}{3}$ av vad hon åtnjuter i avlöning och därpå belöpande dyrtidstillägg eller alltså omkring 860 kronor, så bör pensionen bestämmas till 660 kronor, som med dyrtidstillägg å 204 kronor giver en sammanlagd förmån av 864 kronor.

I likhet med vederbörande myndigheter anser jag det vara skäligt, att lärarinnan Petersohn kommer i åtnjutande av pension å allmänna indragningsstaten. I fråga om pensionens storlek ansluter jag mig till statskontorets mening.

Departementschefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att lärarinnan vid tekniska skolan i Stockholm Hilda Karolina Emilia Petersohn må från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin tjänst vid skolan, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 660 kronor.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1:o—15:o hemställt behagar, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.